

Dağcılık- Heyecan Arayışı ve Ölüm Kaygısı Üzerine Bir İnceleme*

Burak GÜRER†^{ID}

¹Gaziantep Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Gaziantep.

Orijinal Makale

Gönderi Tarihi: 11.12.2021

Kabul Tarihi: 13.05.2022

DOI:10.25307/jssr.1035390

Online Yayın Tarihi: 30.06.2022

Öz

Dağcılık yapıliş biçimine göre yüksek seviyede heyecan ve ölüm kaygısı içermektedir. Dağcılık sporunda var olan risk seviyesi heyecan arayışını ve ölüm kaygısını etkilemektedir. Araştırmada, dağcılık sporu yapanların heyecan arayışları ve yaşadıkları ölüm kaygısının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini Türkiye'deki dağcılar, örneklemini ise rastgele örneklem yöntemi ile seçilmiş toplamda 516 (376 erkek, 140 kadın) sporcu oluşturmuştur. Veri toplama araçları olarak Sarıkaya (2013) tarafından geliştirilen Türkçe Ölüm Kaygısı ölçeği ile Hoyle vd., (2002) tarafından geliştirilen, Çelik ve Turan (2016) tarafından Türkçe' ye uyarlanan Heyecan Arayışı ölçeği kullanılmıştır. Veriler online ve tirmanışlar sırasında yüz yüze toplanmıştır. Verilerin analizinde Independent Sample t test, Anova ve Korelasyon analizi kullanılmıştır. Sonuç olarak, dağcılar için heyecan arayışı ve ölüm kaygısı belirleyici bir unsur olarak ortaya çıkmıştır. Heyecan arayış düzeyleri ortalamanın üzerindedir. Genel olarak dağcılar düşük düzeyde ölüm kaygısı duymaktadır. Sadece kış tirmanışı yapanların ölüm kaygısı orta düzeydedir. Heyecan arayışı ile ölüm kaygısı arasında düşük seviyede pozitif ilişki saptanmıştır. Aşırı heyecan arayışı ve yüksek ölüm kaygısı tirmanış sırasında hata yapılmasına neden olabilir. Sporcuların özellikle kendi beceri, yetenek ve deneyimlerinin üstünde faaliyetler yapmaması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dağcılık, Heyecan arayışı, Ölüm kaygısı

Mountaineering- A Study on Sensation Seeking and Death Anxiety

Abstract

Mountaineering includes high levels of sensation and death anxiety according to the way it is done. The level of risk in mountaineering affects the pursuit of sensation and death anxiety. In this research, it was aimed to examine the sensation seeking and death anxiety experienced by mountaineers. The population of the research consisted of mountaineers in Turkey, and the sample consisted of 516 (376 men, 140 women) athletes selected by random sampling method. The Turkish Death Anxiety scale developed by Sarıkaya (2013) and the Sensation-Seeking scale developed by Hoyle et al., (2002) and adapted into Turkish by Çelik and Turan (2016) were used as data collection tools. Data were collected online and face-to-face during the climbs. Independent Sample t test, Anova and Correlation analysis were used in the analysis of the data. For mountaineers, sensation seeking and death anxiety emerged as a determining factor. Thrill seeking levels are above average. In general, mountaineers have a low level of death anxiety. Only winter climbers have moderate death anxiety. A low level of positive correlation was found between sensation seeking and death anxiety. Excessive excitement seeking and high death anxiety can cause mistakes while climbing. It is recommended that athletes do not perform activities above their own skills, abilities and experiences.

Keywords: Mountaineering, Sensation-seeking, Death anxiety

* Bu çalışma, 11-14 Kasım 2021 tarihlerinde Antalya'da gerçekleştirilen 19. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

†**Sorumlu yazar:** Doç. Dr. Burak GÜRER, E-posta: burakgurur27@gmail.com

GİRİŞ

Macera, turizm ve rekreasyon faaliyetleri için dağların belirsizliği, onları çekici yerler haline getirir (Miller ve Mair, 2020). Doğa sporları; dağcılık, kaya tırmanışı, yamaç paraşütü, mağaracılık, doğa yürüyüşü gibi doğal alanda gerçekleştirilen birçok sporu ve aktiviteyi kapsamaktadır (Broadhurst, 2001).

Doğa sporları içinde en çok popüler olanlar ise dağcılık ve tırmanış sporlarıdır (Attarian, 2002). Dağcılık, bir macera aktivitesidir ve katılımı belirsiz sonuçlar, tehlike ve risk, meydan okuma, teşvik ve heyecan içerebilir (Swarbrooke vd., 2003). Dağcılık, macera turizminin bir çeşidi olmakla birlikte içerisinde farklı bölgelerde yapılan doğa yürüyüşü, buz ve kaya tırmanışını barındıran doğa temelli turizm biçimidir (Whitlock vd., 1991). Dağcılık, belirli ihtiyaçların yerine getirilmesiyle ilişkilendirildikçe bir spora dönüşmüş olup insanların ruhunu yenilemek, sınırlarını zorlamak, hayatta kalmanın sınırlarını belirlemek, bir macera yaşamak şekline dönüşmüştür (Johnston ve Edwards, 1994). Malzemelerin gelişmesi, yüksek teknolojili destek sistemleri, gelişmiş turizm altyapısı, daha kolay erişilebilirlik ve azaltılmış risk seviyeleriyle birlikte çok sayıda faktör dağcılık yapan insanların artmasını kolaylaştırmıştır (Beedie ve Hudson, 2003). Yüksek düzeyde risk ve bilinmezlik (Ewert ve Hollenhorst, 1989) içeren dağcılık, riskli sporlar (Jack ve Ronan, 1998) ve riskli rekreatif etkinlikler (Robinson, 1992) içinde yer almaktadır (Pomfret, 2011). Fave, Bassi ve Massimini (2003), risk algısının etkinlik süresince artış göstermesine rağmen başarılı deneyimlerin gerçekleşmesinde dağcılık gibi etkinliklerin önemine yer vermiştir. Graydon ve Hanson (2010), dağcılığın özelliğini anlatırken, bu sporun herkes için uygun olamayacağına değinerek, dağların büyüleyici etkisine kapılanların dağları; etkileyici, cezbedici araya da hayal kırıklığına uğratici ve hatta ölümcül bulabileceklerini vurgulamıştır. Bazı kişilerin ise kendi fiziki ve zihinsel mücadelesi için dağcılık sporuna ilgisi vardır. Bu ilgi fiziki gelişimi geliştirdiği gibi, zihinsel olarak da yetkinlikleri arttırmaktadır (Attarian, 2002). Dağcılık yapanlara göre bu spor bireylerin yaşam tarzlarının önemli bir parçasıdır (Pomfret, 2011). Riskin, dağcılık ve macera aktivitesi katılımını yönlendiren önemli bir güdü olduğu düşünülmekle birlikte (Ewert ve Hollenhorst, 1989; Miles, 1978), dağcılarının risk alma eğilimleri içinde oldukları bilinmektedir (Breivik, 1996; Rossi ve Cereatti, 1993).

Turizm ve serbest zaman etkinliklerinin risk boyutlarını tanımlamak için kullanılan bir diğer terim de heyecan arayışıdır (Holm vd., 2017). Lepp ve Gibson (2008) heyecan aramanın yenilik arama davranışlarıyla yakından ilişkili olduğunu savunmuştur. Yenilik arama davranışlarının dört boyutu olarak heyecan, rutini değiştirmek, can sıkıntısının azaltılması ve sürpriz olarak tanımlanmıştır (Lee ve Crompton, 1992). Ayrıca, ciddi serbest zaman turistleri, paraşütle atlama, kaya tırmanışı veya dağcılık gibi aktivitelere katılanları kapsamakta olup bu aktiviteler riskli olarak algılansa da, macera turizminin bir alt kümesi olarak kategorize edilmiştir (Trauer, 2006). Heyecan arama yaklaşımı incelendiğinde, kişilik özelliklerine göre, karşılaşılan yeni bir duruma yönelik yüksek düzeyde heyecan arayan bireylerin risk algılama eğilimlerinin daha az olduğu ifade edilmiştir (Zuckerman, 1996). Gönüllü olarak risk alma durumunda, bireylerin dahil olduğu faaliyetler, katılanlar tarafından bir anlamda riskli olarak algılanır ancak bilinçli olarak veya seçime bağlı olarak üstlenilir (Lupton ve Tulloch, 2002). Yeni, çeşitli, farklı duygulara ve deneyime duyulan istekle birlikte ve bu tür tecrübeler sonucunda fiziksel, sosyal, yasal ve finansal risk alma arzusu heyecan arayışı olarak tanımlanmaktadır (Zuckerman, 1994). Heyecan arayışı isteği yüksek olan kişiler ise tehlikeli sporlara katılma eğilimlidir (Goma-i-Freixanet vd., 2012; Franken vd., 2006).

Ekstrem sporlar, yanlış yönetilen bir hatanın veya kazanın en olası sonucunun ölüm olduğu serbest zaman etkinlikleri olarak tanımlanır (Brymer ve Oades, 2009). Ölüm kaygısı, ölüm karşısında doğumdan itibaren varlığını sürdüren, yaşam boyu devam eden, bütün korkuların temelinde yatan, karakter yapısının gelişiminde önem taşıyan, insanın artık var olmayacağını, kendisini ve dünyayı kaybedebileceğinin, bir hiç olabileceğinin farkındalığı sonrası gelişen bir duygudur (Karakuş vd., 2012). Araştırmalar yaş, cinsiyet ve meslek gibi değişkenlerin ölüm kaygısını etkilemekte olduğunu ortaya koymakta olup (Griffith vd., 2013), bu kaygı kişinin gelecekte ölümle karşı karşıya kalacağını hayal etmesi sonucunda da oluşabilmektedir (Garrow ve Walker, 2001). Her yıl yüksek dağlarda dağcılar ve rehberler arasında ölümler meydana gelmektedir (Brown, 2014; Miller ve Mair, 2020). Dağlarda, maceranın beraberinde belirsizlik de oluşmakta, bu zorlu veya maceralı faaliyetleri yapan bireyler için heyecan yaratan unsurdur. Bu belirsizlik inkar edilemez bir şekilde ölümü de kapsayan kişisel zarar riskidir. Risk, yeterlilik ve beceriden daha yüksek olarak algılandığında, korku ve endişe ortaya çıkar (Cater, 2006). Risk anlayışının içerdiği ise kayıp, yaralanma ve ölüm potansiyelidir (Kane ve Tucker, 2004).

Dağcılığın gerekli eğitimler, önlemler ve deneyimler olmadan yapıldığında ortaya çıkaracağı trajik sonuçlar ortadadır. Bu tehlikelerin yanı sıra, dağcılığın inanılmaz bir cazibesi bulunmaktadır. Bu çekici ortam ciddi bir heyecan arama ihtiyacı da oluşturmaktadır. Bu bilgiler ışığında, popüler ve aynı zamanda riskli olan dağcılık sporunu yapanların, heyecan arayışları ve yaşadıkları ölüm kaygısının ortaya konması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırmada, nicel araştırma modellerinden betimsel ve ilişkisel tarama modelinde tasarlanmıştır. Veriler, veri toplama yöntemlerinden biri olan anket tekniği kullanılarak toplanmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye'deki dağcılar, örneklemini ise rastgele örneklem yöntemi ile seçilmiş toplamda 516 (376 erkek, 140 kadın) sporcu oluşturmuştur. Veri toplama araçları olarak Sarıkaya (2013) tarafından geliştirilen Türkçe Ölüm Kaygısı ölçeği ile Hoyle, Stephenson, Palmgreen, Lorch ve Donohew (2002) tarafından geliştirilen, Çelik ve Turan (2016) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Heyecan Arayışı ölçeği kullanılmıştır. Veriler pandemi süreci nedeniyle online olarak (319 sporcu) ve yine rastgele olarak üç ay boyunca dağlara tırmanış için gelen ya da giden kişilere (197 sporcu) elden uygulanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, dağcılarının heyecan arayışını belirlemek amacıyla Hoyle vd., (2002) tarafından geliştirilen, Çelik ve Turan (2016) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Heyecan Arayışı ölçeği kullanılmıştır. 5'li Likert tipi ve sekiz maddeden oluşan ölçeğin Türkçe uyarlaması tek boyutludur ve ters kodlanan maddesi bulunmamaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar heyecan arayışı düzeyinin yüksek olduğunu, düşük puanlar ise heyecan arayışı düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir. Araştırmada Heyecan Arayışı ölçeğinin Cronbach's Alpha katsayısı ,77 olarak bulunmuştur.

Dağcılarının ölüm kaygılarını belirlemek amacıyla Sarıkaya (2013) tarafından geliştirilen Türkçe Ölüm Kaygısı ölçeği kullanılmıştır. Ölçek üç alt boyut ve toplam puan üzerinden hesaplanmakla birlikte tek boyut üzerinden de değerlendirilebilmektedir. 1, 2, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 17 ve 20 numaralı sorular ‘ölümün belirsizliği’; 4, 8, 12, 13, 14, 16 ve 19 numaralı sorular ‘ölümü düşünme ve tanıklık’; 3, 15 ve 18 numaralı sorular ise ‘acı çekme’ faktörü altında yer almaktadır (Sarıkaya, 2013; Sarıkaya ve Baloğlu, 2016). Bazı çalışmalarda ölüm kaygısı ölçeğinin tek boyutlu değerlendirildiği görülmüştür (Balta, 2020; Tepe, 2020). Ölçek 0-80 arasında puanlanırken yüksek puanlar yüksek ölüm kaygısına işaret etmektedir. Ölçekte 0-12 puan aralığı çok düşük, 13-29 puan aralığı düşük, 30-47 puan aralığı orta seviye, 48-64 puan aralığı yüksek ve 65-80 puan aralığı ise çok yüksek ölüm kaygısına işaret etmektedir. Ölçekte tersine puanlanan madde bulunmamaktadır (Sarıkaya, 2013). Araştırmada Ölüm Kaygısı ölçeğinin Cronbach's Alpha katsayısı .94 olarak bulunmuştur.

Araştırma Etiği

Araştırma ile ilgili olarak Gaziantep Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler etik kurulununun 06.08.2021 tarihli ve 10 nolu toplantısında etik kurul onayı alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan verilerin analizi için SPSS 22.0 istatistiksel paket programı kullanılmıştır. Verilerin normallik dağılımı için Skewness ve Kurtosis değerlerine bakılmış ve dağılımın normal olduğu görülmüştür. Verilerin demografik değişkenler ile ilişkisini incelenmesinde, Independent samples t testi ve Tek yönlü (One way) Anova testi kullanılmıştır. Dağcılarının Heyecan Arayışı ve Ölüm Kaygısı arasındaki ilişkiye bakmak için Pearson korelasyon analizi yapılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Heyecan arayışı ve ölüm kaygısı skorlarının t-testi sonuçları

	Cinsiyet	N	Ort.	SS	t	p
Heyecan Arayışı	Erkek	376	3.31	.71	1.033	.302
	Kadın	140	3.24	.77		
Ölüm Kaygısı	Erkek	376	17.80	14.96	-4.698	.000
	Kadın	140	26.54	20.03		
	Medeni durum	N	Ort.	SS	t	p
Heyecan Arayışı	Bekar	251	3.49	.72	6.156	.000
	Evli	265	3.10	.68		
Ölüm Kaygısı	Bekar	251	21.62	16.41	1.907	.057
	Evli	265	18.79	17.32		

p< .01

Cinsiyete göre, kadınların erkeklerden daha yüksek ölüm kaygısı yaşadığı ortaya çıkmıştır. Kadınların ortalaması erkeklerden daha yüksektir ($x= 26.54$, $t= -4.698$). Medeni duruma bakıldığında ise, bekarların heyecan arayışları daha yüksektir ($x=3.49$, $t= 6.156$).

Tablo 2. Heyecan arayışı ve ölüm kaygısı skorlarının Anova testi sonuçları

	Yaş	N	Ort.	SS	F	p	Fark
Heyecan Arayışı	18-23 yaş (Grup 1)	54	4.16	.63	37.792	.000	1-2, 1-3 1-4, 1-5 2-3, 2-4 2-5, 4-5
	24-29 yaş (Grup 2)	35	3.77	.69			
	30-35 yaş (Grup 3)	55	3.26	.68			
	36-41 yaş (Grup 4)	83	3.32	.57			
	42 yaş ve üstü (Grup 5)	289	3.07	.65			
Ölüm Kaygısı	18-23 yaş (Grup 1)	54	26.50	16.98	5.255	.000	1-4, 1-5, 3-5
	24-29 yaş (Grup 2)	35	26.47	24.45			
	30-35 yaş (Grup 3)	55	22.60	16.92			
	36-41 yaş (Grup 4)	83	20.39	17.73			
	42 yaş ve üstü (Grup 5)	289	17.66	15.01			
	Çıkılan irtifa	N	Ort.	SS	F	p	Fark
Heyecan Arayışı	3000-4000 m (Grup 1)	208	3.28	.78	2.349	.053	-
	4000-5000 m (Grup 2)	85	3.48	.77			
	5000-6000 m (Grup 3)	166	3.19	.63			
	6000-7000 m (Grup 4)	20	3.27	.74			
	7000 m ve üzeri (Grup 5)	37	3.35	.69			
Ölüm Kaygısı	3000-4000 m (Grup 1)	208	22.25	18.52	2.833	.024	1-3, 2-3 5-3, 5-4
	4000-5000 m (Grup 2)	85	22.17	18.15			
	5000-6000 m (Grup 3)	166	16.84	13.56			
	6000-7000 m (Grup 4)	20	17.70	13.60			
	7000 m ve üzeri (Grup 5)	37	28.08	18.08			
	Deneyim	N	Ort.	SS	F	p	Fark
Heyecan Arayışı	1-4 yıl (Grup 1)	125	3.48	.79	4.108	.003	1-2, 1-3 1-4, 1-5 2-4
	5-9 yıl (Grup 2)	137	3.30	.73			
	10-13 yıl (Grup 3)	61	3.26	.63			
	14-18 yıl (Grup 4)	77	3.08	.69			
	19 yıl ve üzeri (Grup 5)	116	3.22	.69			
Ölüm Kaygısı	1-4 yıl (Grup 1)	125	21.92	17.32	1.852	.018	1-5, 2-5
	5-9 yıl (Grup 2)	137	22.05	16.30			
	10-13 yıl (Grup 3)	61	19.91	16.30			
	14-18 yıl (Grup 4)	77	18.80	18.57			
	19 yıl ve üzeri (Grup 5)	116	17.10	16.13			
	Tırmanış Tarzı	N	Ort.	SS	F	p	Fark
Heyecan Arayışı	Alpin Dağcılık (Grup 1)	170	3.14	.71	5.776	.000	4-1, 5-1 4-2, 4-5
	Yüksek dağ yürüyüşü (Grup 2)	176	3.28	.70			
	5000 m ve üzeri (Grup 3)	32	3.39	.57			
	Geleneksel tırmanış (Grup 4)	34	3.73	.73			
	Hepsi (Grup 5)	104	3.39	.78			
Ölüm Kaygısı	Alpin Dağcılık (Grup 1)	170	17.58	14.54	3.450	.009	5-1, 5-2 5-4
	Yüksek dağ yürüyüşü (Grup 2)	176	20.53	16.64			
	5000 m ve üzeri (Grup 3)	32	19.03	12.09			
	Geleneksel tırmanış (Grup 4)	34	17.50	17.75			
	Hepsi (Grup 5)	104	25.00	20.80			
	Tırmanış Davranışı	N	Ort.	SS	F	p	Fark
Heyecan Arayışı	Ekiple (Grup 1)	416	3.26	.72	5.227	.006	2-1, 2-3
	Tek başına (Grup 2)	21	3.78	.84			
	2 kişi olarak (Grup 3)	79	3.32	.70			
Ölüm Kaygısı	Ekiple (Grup 1)	416	20.40	16.35	1.939	.145	-
	Tek başına (Grup 2)	21	25.28	23.24			
	2 kişi olarak (Grup 3)	79	17.56	17.78			
	Tırmanış Mevsimi	N	Ort.	SS	F	p	Fark
Heyecan Arayışı	Yaz (Grup 1)	121	3.16	.71	6.607	.001	2-1, 2-3
	Kış (Grup 2)	26	3.73	.84			
	Yaz-Kış (Grup 3)	369	3.30	.72			
Ölüm Kaygısı	Yaz (Grup 1)	121	24.85	18.66	20.711	.000	1-3, 2-3
	Kış (Grup 2)	26	35.23	16.28			
	Yaz-Kış (Grup 3)	369	17.57	15.47			

p<.01; p<.05

Yaş değişkenine göre, 18-23 yaşındaki sporcuların daha yüksek heyecan arayışı içinde olduğu görülmüştür. 42 yaş ve üzerindeki dağcılarının heyecan arayışları en az seviyededir.

Ölüm kaygısı en yüksek olan yaş 24-29 yaş aralığındaki dağcılardır. 42 yaş ve üzerindeki dağcılar ölüm kaygısı en az olan gruptur. İrtifaya göre ise, çıkılan rakımın arttıkça ölüm kaygısı seviyesinin düştüğü ortaya çıkmıştır. Deneyime göre, 1-4 yıllık deneyime sahip olan daha fazla heyecan arayışı içerisindedir. 5-9 yıllık deneyime sahip olanların ölüm kaygıları daha yüksektir. Deneyim arttıkça ölüm kaygısı azalmaktadır. Tırmanış tarzları incelendiğinde, geleneksel tırmanış yapanların heyecan arayışları daha yüksektir. Tüm tarzlarda tırmanış yapanların ise ölüm kaygıları daha yüksektir. Tırmanış davranışı değişkenine göre, tek başına tırmanış yapanlar, yüksek seviyede heyecan arayışı içindedir. Tırmanış mevsimine göre ise, en yüksek heyecan arayışı ve ölüm kaygısı kış mevsiminde tırmanış yapan dağcılara aittir.

Tablo 3. Heyecan arayışı ve ölüm kaygısını ilişki analizi

		Heyecan Arayışı	Ölüm Kaygısı
Heyecan Arayışı	r	1	
	P		
	N	516	
Ölüm Kaygısı	r	.119*	1
	P	.007	
	N	516	516

Araştırmada yapılan ilişki analizine göre, heyecan arayışı ile ölüm kaygısı arasına düşük seviyede pozitif ($r = .119$) bir ilişki tespit edilmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Dağcılık ve doğa sporları yapılış biçimine bakıldığında, aşırı heyecan, yaralanma ve ölüm tehlikesinin bulunduğu spor dalı olarak değerlendirilebilir. Dağcılık, paraşüt, kaya tırmanışı, buz tırmanışı gibi spor dalları, yoğun heyecan ve risk faktörü içerir. Bu ortam dağcılık yapanların yeteneklerini ve becerilerini kritik bir durum haline getirmektedir. Dağcılık, yapılan etkinliğe göre riskin oldukça kuvvetli düzeyde hissedildiği bir etkinliktir. Özellikle ilk kez çıkışı yapılan veya zorluk derecesi tahmin edilemeyen rotalarda heyecan ve ölüm kaygısı artabilmektedir. Bu riskli ortam, dağcılar üzerinde bir takım psikolojik ve zihinsel etkiler oluşturabilir. Doğa sporları etkinliklerinde var olan ani çevresel değişimlerin yarattığı problem durumları oldukça sık meydana gelmektedir (Graydon ve Hanson, 2010). Bu problemler, farklı dağcılık çeşitleri arasındaki heyecan faktörü ve riskin seviyesine göre ölüm kaygısı da oluşturabilir. Araştırmada, dağcılık sporu yapanların heyecan arayışları ve yaşadıkları ölüm kaygısının ortaya konması amaçlanmıştır.

Son yıllarda açık havada yapılan, macera ve heyecanın bir arada olduğu etkinlikler, katılımcılara getirdiği risk ve zorluk nedeniyle macera turizmi içinde bir ana dal olarak genişlemiştir (Bentley ve Page, 2001). Tablo 1'e göre ölüm kaygısı istatistiksel olarak kadın dağcılara üzerinde düşük etkiye sahiptir. Fakat genel olarak değerlendirildiğinde ise kadınların erkeklerden daha çok ölüm kaygısı yaşadığı görülmüştür. Huey vd., (2007) araştırmalarında cinsiyet faktörünü incelemişler ve yüksek dağlarda erkek ve kadınların ölme oranlarının birbirine yakın olduğuna değinmişlerdir. Yani yüksek dağlarda cinsiyet belirleyici bir değişken olarak ortaya çıkmamıştır. Benzer bir sonuç Gürer (2015) tarafından da ortaya konmuştur. Bu sonuçlar ölüm kaygısının dağcılık için dikkate alınması gereken bir öge olduğunu ortaya koymuştur. Kadınların ölüm kaygısını fazla hissetmesi deneyimle de ilişkili

olabilir. Farklı bir bakış açısı olarak fiziksel yeterlilik olarak kendine güvenmeme, ailesi ya da aileye düşkünlüğün fazla olması gibi etkenlerin ölüm kaygısını etkilediği düşünülmektedir. Medeni duruma göre (Tablo 1) heyecan arayışı değişkeninde istatistiksel olarak bekarlar lehine sonuca ulaşılmıştır. Bekarlar daha fazla heyecan arayışı içerisindedir. Bunun nedeni serbest zamanlarının çok olması, ailevi sorumluluklarının evlilere göre az olması ya da farklı ve keşfedilememiş yerleri görme isteklerinin daha fazla olması ile açıklanabilir. Heyecan arayışı üzerine yapılan farklı bir çalışmada, bekar katılımcıların daha yüksek heyecan arayışı içinde olduğu bulunmuştur (Beşikçi, 2016). Literatür incelendiğinde farklı sonuçların bulunduğu da görülmüştür. Bu durum bekarların daha fazla risk alabiliyor olması ile de açıklanabilir.

Tablo 2'ye göre yaş, çıkılan irtifa, deneyim, tırmanış tarzı, tırmanış davranışı ve tırmanış mevsimi değişkenlerinde istatistiksel olarak anlamlı farkların ortaya çıktığı görülmüştür. Yaş değişkenine göre 18-23 yaşındaki dağcılar daha yüksek heyecan arama isteği olmakla birlikte ölüm kaygısını daha çok yaşadığı görülmüştür. Yaş arttıkça heyecan arama arayışının ve ölüm kaygısının da azaldığı söylenebilir. Riski yüksek rekreasyonel etkinliklere katılanların diğer sporları yapanlara göre daha duygusal olarak daha dengeli olması beklenir (Kajtna, Tusak, Baric ve Burnik, 2004). Bu denge durumu ortadan kalktığında heyecanın artmasıyla birlikte kazaların ve ölümlerin artış göstermesi beklenebilir. Araştırma sonucuna göre yaş dağcılıkta heyecan arayışını ve ölüm kaygısını etkilemektedir. Gençlerin heyecan arayışı ve ölüm kaygısı puanlarının yüksek olmasında akla ilk gelen etkinin deneyim olduğu düşünülmüştür. Bununla birlikte; malzeme eksikliği, dağcılık sporunun risklerini bilememek ya da farkında olamamak, aşırı macera isteği heyecanı arttırmakla birlikte ölüm kaygısını da tetiklemiş olabilir. Yapılan bir çalışma; paraşüt, kayak, dalış, snowboard, yamaç paraşütü gibi yüksek riskli rekreasyonel sporlara ilgi duyan 17-45 yaşındaki erkeklerin yüksek seviyede heyecan arayışı içinde olduklarını belirtmiştir (Guszkowska ve Boldak, 2010). Huey vd., (2007) araştırmasında, 40 yaşından büyük dağcılar zirve yapma şanslarının daha az olduğunu, genç dağcılar daha fazla zirve yaptığını vurgulamışlardır. Bu araştırmalar dağcılık sporunda yaşın önemini ortaya koyan bir sonuçlardır. Tüm bu araştırmalar sonuçlarımızı desteklemekle birlikte yaşın, dağcılık için heyecan arama ve ölüm kaygısında önemli bir belirteç olduğunu ortaya koymuştur.

Çıkılan irtifaya göre (Tablo 2) ölüm kaygısında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. En yüksek ölüm kaygısını 7000 m ve üzeri tırmanış yapanlar yaşamıştır. Bu sonuçların çıkması araştırmaya katılan dağcılar sayısına ilişkin de olabilir (n=37). Yüksek irtifa dağcılığının değişkenleri ve öznel tehlikelerinin farkı düşünüldüğünde kaygıyı arttıracak sebeplerin arttığı akla gelmektedir. Yalom, (1980)'a dağcılıkta, ölüm kaygısını yaşamamız için kırılmalı bir farkındalık olduğunu belirtmiştir. Bu kırılmalı anların yüksek irtifada daha fazla oluşabilmesi mümkündür. 5000-6000 m irtifaya çıkan dağcılar ise en düşük ölüm kaygısı seviyesine sahiptir. Tabii ki tüm bu ölüm kaygısını yaratan etkenlerin başında çıkılan rotaların zorluğunun birbirinden farklı olmasından kaynaklandığı fikrini akla getirmektedir. Örneğin klasik bir rotadan tırmanan dağcı ile teknik bir rotada tırmanan dağcının ölüm kaygısı aynı olmayacaktır. Tougne vd., (2008), yüksek irtifa tırmanışını simüle ettikleri, kaygı ve problem çözmeyi inceledikleri bir çalışmada, irtifanın arttıkça durumluk kaygının eş zamanlı olarak arttığını belirtmiştir. Bu benzer sonuç araştırmamızla ilişkilendirilebilir. Deneyim değişkeni incelendiğinde (Tablo 2) heyecan arayışı ve ölüm kaygısında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. Deneyim arttıkça heyecan arayışı ve ölüm kaygısı

azalmaktadır. Bu sonuç deneyimin, dağcılık aktiviteleri için ne kadar kritik bir olgu olduğunu ortaya koymaktadır. Pomfret'in (2011) araştırmasına göre, dağcılık organizasyonunda büyük bir kaygı oluşturan durumun rehberin kilit rol oynadığı güvenli bir dağcılık deneyimine sahip olması gerektiğidir. Yine aynı çalışmada, deneyimli dağcılarla ilgili daha önceki araştırmaların aksine araştırmasındaki dağcılar, riski önemli bir güdü olarak görmemekle birlikte, kendilerini risk alan biri olarak değerlendirmemişlerdir. Tabi bu sonuç paket dağcılık turuna katılan dağcılar ile ilişkilendirilmiştir. Paket dağcılık turlarına katılan dağcı turistleri en çok güdeleyen unsurlar deneyim ve becerilerini geliştirmektir (Pomfret, 2011). Araştırmalar deneyimin dağcılık için önemini vurgulamaktadır. Bu denli önemli bir belirteç olan deneyim, heyecan arayışı ve ölüm kaygısına da etki etmektedir. Deneyimin dağcılık için önemi birçok araştırmada ortaya konmuştur. Buz tırmanışı yapan dağcılarda deneyim arttıkça, algılanan sağlık, yaşam kalitesi, bedensel ve psikolojik yaşam kalitesi artmaktadır (Gürer, 2019). Deneyimin bunlar gibi olumlu sonuçları heyecan arayışı ve ölüm kaygısının azalmasına etki ediyor olabilir. Yine buz tırmanışına katılan dağcılar ilgili bir araştırmada, deneyimi yüksek olan katılımcıların özgüvenlerinin daha yüksek olduğu görülmüştür (Gürer, 2017). Tüm bu sonuçlar deneyimin olumlu yönlerini ve katkılarını ortaya koymakla birlikte heyecan arayışı ve ölüm kaygısını azalttığı yönünde yorumlanabilir. Deneyimin önemi göz önüne alındığında icra edilen doğa sporunun zorluğunun arttırılması sporculara kendilerini geliştirme imkanı sağlayacaktır (Gürer vd., 2020). Bu sporcuların heyecan arayışı ve ölüm kaygılarını kontrol edebilecek bir becerinin gelişmesine yol açabilir.

Tırmanış tarzlarına göre ise (Tablo 2), heyecan arayışı ve ölüm kaygısında istatistiksel olarak anlamlı fark ortaya çıkmıştır. Geleneksel tırmanış yapanların heyecan arayışları daha yüksek olarak tespit edilmiştir. Ayrıca alpin dağcılık, yüksek dağ yürüyüşü, 5000 m ve üzeri yüksek irtifa ve geleneksel tırmanış faaliyetlerinin hepsini yapanların ölüm kaygısının daha yüksek olduğu görülmüştür. Genel olarak ise, kullanılan ölçek puanlarına göre düşük seviyede ölüm kaygısı oluşmaktadır. Bu sonucun deneyim, aşırı özgüven, rotaların zorluk derecesi (nispeten katılımcıların kolay rotalarda tırmanmış olması) gibi sebeplerden kaynaklanıyor olması akla gelebilir. Bir spor kulübünün üyesi spor tırmanış, dağcılık, geleneksel tırmanış, buz tırmanışı gibi farklı tırmanış aktivitesine katılabilir (Long, 2003). Bu etkinliklere katılım zorluk durumuna göre araştırma sonuçlarımızda olduğu gibi farklı etki alanları doğurabilmektedir. Spor ve geleneksel tırmanışla ilgili son araştırmalar, uzun tırmanış deneyimine sahip dağcıların daha sık yaralandığını bildirmektedir (Backe vd., 2009; Gerdes vd., 2006). Bir araştırmada, doğa sporcularının sakatlanmaya bağlı kaygısının yaşa ve yapılan doğa sporu türüne göre etkilendiği ortaya çıkmıştır. Kayak ve dağcılık en fazla sakatlanma kaygısı oluşturan doğa sporu çeşitleridir (Gürer ve Biçer, 2021). Aslında tüm tırmanış tarzları riskli ve tehlikeli olarak değerlendirilebilir. Bu açıdan bakıldığında heyecan arayışı ve ölüm kaygılarının istatistiksel olarak anlamlı çıkması her tırmanış tarzının dikkat edilmesi gereken aktiviteler olarak sınıflanması gerektiği fikrini doğurmaktadır.

Tırmanış davranışında ise, heyecan arayışında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur (Tablo 2). Tek başına tırmanış yapanların heyecan arayışlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tek başına yapılan tırmanışların ne kadar ölümcül sonuçlar doğurabileceği ile ilgili olarak onlarca yaşanmış hikaye olduğu bilinmektedir. Kayes (2004), 1996 yılında sekiz kişiyi ölümü ile sonuçlanan Everest tırmanışı incelemiş ve şaşırtıcı sonuçlar ortaya koymuştur. Bu sonuçlar, yüksek irtifada ekibin davranışının ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Ekiple yapılan tırmanışlarda hem fiziksel hem de zihinsel ve

psikolojik olarak üyelerin birbirini desteklemesi pozitif katkılar sunabilir. Ayrıca acil bir durum karşısında yardım bulma ihtimalini yükseltebilir. Bu yüzden tek başına yapılan tırmanışlar daha çok heyecan içerse de risk seviyesini arttırmaktadır. Gürer ve Kılınç (2019), zihinsel becerileri artırıcı etkinlikler yaparak psikolojik olarak ihtiyaçların karşılanacağı ortamlarda zaman geçirilmesinin doğa sporları yapanlara katkı sağlayacağını bildirmiştir.

Tırmanış mevsimi değişkenine göre (Tablo 2), kış dönemlerinde tırmanış yapanların heyecan arayışları ve ölüm kaygılarında anlamlı farklar bulunmuştur. Kış mevsiminde tırmanış yapanların ölüm kaygısı orta seviyede olup araştırmamızda rakamsal olarak en yüksek puana sahip grubu oluşturmuştur. Heyecan arayışının da yüksek bir puana sahip olduğu ortaya koymuş olup kış mevsiminin heyecan arayışı ve ölüm kaygısı açısından en kritik dönem olduğu ortaya çıkmıştır. Brustia ve vd., (2016) araştırmasına göre, yaz aylarında kişi başı olay riski 1000 saat dağ aktivitesinde 0.013, kışın ise kişi başı olay riski 1000 saat dağ aktivitesinde 0.005 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlar kışın yapılan dağ etkinliklerinin daha titizlikle ya da daha dikkatli yapıldığı şeklinde yorumlanabilir. Genel olarak dağcılık olarak tanımlanan doğa yürüyüşü, kamplı yürüyüşler ve dağcılık her yıl daha popüler hale gelmektedir (Apollo, 2017). Araştırmamızda ortaya çıkan, heyecan arayışı ve ölüm kaygısının kış mevsimindeki dağcılık etkinliklerinde yüksek olması aynı zamanda hava şartları ile de ilişkilendirilebilir. Hava durumu, bir ekspedisyona başarısını belirleyebilen bir dış faktördür (Savage ve Torgler, 2015). Tipik olarak tırmanış mevsimi olarak adlandırılan yaz mevsimi, dağcılık için en iyi koşullarla karakterizedir. Kış mevsiminde ise dağcılar hem aşırı hava koşullarına hem de zorlu lojistiklere maruz kalmaktadır (Apollo, 2017).

Sonuç olarak, dağcılık sporu yapanlar için heyecan arayışı ve ölüm kaygısı dikkate alınması gereken bir duygudur. Dağcılık sporunun risk ve tehlikeleri dikkate alındığında ölüm kaygısı gibi psikolojik tutumların kontrol edilebilirliği dikkate alınmalıdır. Bu araştırmadan farklı kazanımlar elde edilebilir. Özellikle heyecanın yoğun şekilde hissedildiği dağcılık faaliyetlerinin sürdürülebilirliği için çalışmalar yapılmalıdır. Ayrıca bu çalışmadan elde edilen bulguların kazaların önlenmesi açısından önemli çıkarımları vardır. Dağcılık sporu yapanların eğitilmiş olması ve problem çözücü özelliklerinin olması kaza önleme modellerinin gelişmesi açısından önem taşımaktadır. Bu gelişme, ülkedeki dağcılık sporunun ilerlemesine de ışık tutacaktır. Dağcılığın riskli ve hayati tehlikeler içeren bir spor olduğu düşünüldüğünde kişisel sınırları bilmek ve deneyimin önemi ortaya çıkmaktadır.

Çıkar Çatışması: Çalışma kapsamında herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı: Araştırmanın dizaynı, verilerin toplanması ve analizi makalenin hazırlanması, BG.

Etik Kurul İzni ile ilgili Bilgiler

Kurul Adı: Gaziantep Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu

Tarih: 06.08.2021

Sayı/Karar No: 10 nolu karar

KAYNAKLAR

- Apollo, M. (2017). The true accessibility of mountaineering: the case of the High Himalaya. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 17, 29-43. <https://doi.org/10.1016/j.jort.2016.12.001>
- Attarian, A. (2002). Managing groups at climbing sites. Poff, R., Guthrie, S., Kafsky-DeGarmo, J., Stenger, T., Taylor, W. (eds.), *Proceedings of the 16th annual international conference on Outdoor Recreation and Education*, (24-31 October, Charleston, USA) "Preserving the Past, Protecting the Future" (20-27), Adelaide: AORE publications.
- Balta, Ş. N. (2020). *Genç yetişkin bireylerin bilişsel esneklik düzeylerinin, ölüm kaygısı düzeyleri ve mutluluk düzeylerine etkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Backe, S., Ericson, L., Janson, S., & Timpka, T. (2009). Rock climbing injury rates and associated risk factors in a general climbing population. *Scandinavian journal of medicine & science in sports*, 19(6), 850-856. <https://doi: 10.1111/j.1600-0838.2008.00851.x>
- Beedie, P., & Hudson, S. (2003). Emergence of mountain-based adventure tourism. *Annals of Tourism Research*, 30(3), 625-643. [https://doi:10.1016/S0160-7383\(03\)00043-4](https://doi:10.1016/S0160-7383(03)00043-4)
- Beşikçi, T. (2016). *Macera rekreasyonunda heyecan arayışı, serbest zaman motivasyonu ve serbest zaman tatmini arasındaki ilişkinin incelenmesi: Çok hafif hava araçları (ÇHHA) pilot örneği*. Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rekreasyon Ana Bilim Dalı, Manisa.
- Bentley, T. A., & Page, S. J. (2001). Scoping the extent of adventure tourism accidents. *Annals of Tourism Research*, 28(3), 705-726. [https://doi.org/10.1016/S0160-7383\(00\)00058-X](https://doi.org/10.1016/S0160-7383(00)00058-X)
- Breivik, G. (1996). Personality, sensation seeking and risk taking among Everest climbers. *International Journal of Sport Psychology*, (27), 308-320.
- Brymer, E., & Oades, L. G. (2009). Extreme sports: A positive transformation in courage and humility. *Journal of Humanistic Psychology*, 49(1), 114-126. <https://doi.org/10.1177/0022167808326199>
- Broadhurst, R. (2001). *Managing environments for leisure and recreation*. Taylor & Francis Group.
- Brown, C. (2014). *Sherpas: The invisible men of Everest*. National Geographic.
- Brustia, R., Enrione, G., Catuzzo, B., Cavoretto, L., Pesenti Campagnoni, M., Visetti, E., ... & RESAMONT 2 Project Group. (2016). Results of a prospective observational study on mountaineering emergencies in western alps: Mind your head. *High altitude medicine & biology*, 17(2), 116-121. <https://doi.org/10.1089/ham.2015.0110>
- Cater, C. I. (2006). Playing with risk? Participant perceptions of risk and management implications in adventure tourism. *Tourism Management*, 27(2), 317-325. <https://doi:10.1016/j.tourman.2004.10.005>
- Çelik, E., & Turan, M. E. (2016). A study on the psychometric features of the Turkish version of the brief sensation seeking scale (BSSS-8) for young adults and the relation between sensation seeking and life satisfaction. *International Journal of Educational Research Review*, (1)1, 29-39. <https://doi.org/10.24331/ijere.309959>
- Ewert, A., & Hollenhorst, S. (1989). Testing the adventure model: empirical support for a model of risk recreation participation. *Journal of Leisure Research*, 21(2), 124-139. <https://doi.org/10.1080/00222216.1989.11969794>
- Fave, A. Bassi, M. ve Massimini, F. (2003). Quality of experience and risk perception in high-altitude rock climbing. *Journal of Applied Sport Psychology*, (15), 82-98. <https://doi.org/10.1080/10413200305402>
- Franken, I. H., Zijlstra, C., & Muris, P. (2006). Are nonpharmacological induced rewards related to anhedonia? A study among skydivers. *Progress in Neuro Psychopharmacology & Biological Psychiatry*, 30(2), 297-300. <https://doi: 10.1016/j.pnpbp.2005.10.011>
- Garrow, S., & Walker, J.A. (2001). Existential group therapy and death anxiety. *Adultspan Journal*, 3(2), 77-87. <https://doi:10.1002/j.2161-0029.2001.tb00109.x>

- Gerdes, E. M., Hafner, J. W., & Aldag, J. C. (2006). Injury patterns and safety practices of rock climbers. *Journal of Trauma and Acute Care Surgery*, 61(6), 1517-1525. [https://doi:10.1097/01.ta.0000209402.40864.b2](https://doi.org/10.1097/01.ta.0000209402.40864.b2)
- Griffith, J.D., Toms, A., Reese, J., Hamel, M., Gu, L.L., & Hart, C.L. (2013). Attitudes toward dying and death: A comparison of recreational groups among older men. *OMEGA – Journal of Death and Dying*, 67(4), 379-391. [https://doi:10.2190/OM.67.4.c](https://doi.org/10.2190/OM.67.4.c)
- Goma i Freixanet, M., Martha, C., & Muro, A. (2012). Does the sensation-seeking trait differ among participants engaged in sports with different levels of physical risk? *Anales De Psicologia*, 28(1), 223-232.
- Graydon, D., & Hanson, K. (2010). *Zirvelerin Özgürlüğü* (Çev: T. Fındık). Homer Yayıncılık.
- Guszkowska, M. & Boldak, A. (2010). Sensation Seeking in Males Involved in Recreational High Risk Sports. *Biology of Sport*. 27(3), 157-162.
- Gürer, B. (2015). The investigation of problem solving skill of the mountaineers in terms of demographic variables. *Educational Research and Reviews*, 10(11), 1496-1504. [https://doi:10.5897/ERR2015.2129](https://doi.org/10.5897/ERR2015.2129)
- Gürer, B. (2017). The Research About Reasons of Mountaineers' attend to Ice Climbing and Its Effects on Their Self-Confidence. *European Journal of Education Studies*. 3(8), 501-515. [https://doi:10.5281/zenodo.84178](https://doi.org/10.5281/zenodo.84178)
- Gürer, B. (2019). Buz Tırmanışı Yapan Dağcıların Yaşam Kalitesinin İncelenmesi. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 25-34. [https://doi:10.25307/jssr.553947](https://doi.org/10.25307/jssr.553947)
- Gürer, B., & Kılınç, Z. (2019). Doğa sporları yapanların temel psikolojik ihtiyaçlarının zihinsel dayanıklılığa etkisi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(2), 222-233. [https://doi:10.33459/cbubesbd.576242](https://doi.org/10.33459/cbubesbd.576242)
- Gürer, B., Ünal, S., Arıkan, V. (2020). Doğa Sporları Yapan Bireylerin Genel Öz Yeterliliklerinin Problem Çözme Becerisine Etkisi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 18(2), 13-26. <https://doi.org/10.33689/sportmetre.549729>
- Gürer, B. & Biçer, M. (2021). Doğa sporları ile uğraşan bireylerin sakatlığa bağlı kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(68), 823-830. <https://doi.org/10.26450/jshsr.2390>
- Holm, M. R., Lugosi, P., Croes, R. R., & Torres, E. N. (2017). Risk-tourism, risk-taking and subjective well-being: A review and synthesis. *Tourism Management*, (63), 115-122. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2017.06.004>
- Hoyle, R. H., Stephenson, M. T., Palmgreen, P., Lorch, E. P., & Donohew, R. L. (2002). Reliability and validity of a brief measure of sensation seeking. *Personality and individual differences*, 32(3), 401-414. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(01\)00032-0](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(01)00032-0)
- Huey, R. B., Salisbury, R., Wang, J. L., & Mao, M. (2007). Effects of age and gender on success and death of mountaineers on Mount Everest. *Biology Letters*, 3(5), 498-500. <https://doi.org/10.1098/rsbl.2007.0317>
- Jack, S. J., & Ronan, K. R. (1998). Sensation seeking among high and low risk sports participants. *Personality and Individual Differences*, 25(6), 1063-1083. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(98\)00081-6](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(98)00081-6)
- Johnston, B. R., & Edwards, T. (1994). The commodification of mountaineering. *Annals of Tourism Research*, 21(3), 459-478. [https://doi.org/10.1016/0160-7383\(94\)90114-7](https://doi.org/10.1016/0160-7383(94)90114-7)
- Kajtana, T., Tusak, M., Baric, R., & Burnik, S. (2004). Personality in high-risk sports athletes. *Kinesiology*, 36(1), 24-34.
- Karakuş, G., Öztürk, Z., & Tamam, L. (2012). Death and death anxiety. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 21(1), 42-79.
- Kane, M. J., & Tucker, H. (2004). Adventure tourism: The freedom to play with reality. *Tourist studies*, 4(3), 217-234. <https://doi.org/10.1177/1468797604057323>

- Kayes, D. C. (2004). The 1996 Mount Everest climbing disaster: The breakdown of learning in teams. *Human Relations*, 57(10), 1263-1284. <https://doi.org/10.1177/0018726704048355>.
- Lee, T., & Crompton, J. (1992). Measuring novelty seeking in tourism. *Annals of Tourism Research*, 19(4), 732-751. [https://doi.org/10.1016/0160-7383\(92\)90064-V](https://doi.org/10.1016/0160-7383(92)90064-V)
- Lepp, A., & Gibson, H. (2008). Sensation seeking and tourism: Tourist role, perception of risk and destination choice. *Tourism Management*, 29(4), 740-750. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2007.08.002>
- Long, J. (2010). *How to rock climb!* Rowman & Littlefield.
- Lupton, D., & Tulloch, J. (2002). 'Life would be pretty dull without risk': voluntary risk-taking and its pleasures. *Health, Risk & Society*, 4(2), 113-124. <https://doi.org/10.1080/13698570220137015>
- Miles, J. (1978). The value of high adventure activities. *Journal of Physical Education and Recreation*, 19(4), 27-28. <https://doi.org/10.1080/00971170.1978.10618842>
- Miller, M. C., & Mair, H. (2020). Between space and place in mountaineering: navigating risk, death, and power. *Tourism Geographies*, 22(2), 354-369. <https://doi.org/10.1080/14616688.2019.1654538>
- Pomfret, G. (2011). Package mountaineer tourists holidaying in the French Alps: An evaluation of key influences encouraging their participation. *Tourism Management*, 32(3), 501-510. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2010.04.001>
- Robinson, D. W. (1992). A descriptive model of enduring risk recreation involvement. *Journal of Leisure Research*, 24(1), 52-63. <https://doi.org/10.1080/00222216.1992.11969871>
- Rossi, B., & Cereatti, L. (1993). The sensation seeking scale in mountain athletes as assessed by Zuckerman's sensation seeking scale. *International Journal of Sports Psychology*, (24), 417-431.
- Sarıkaya, Y. (2013). *Ölüm Kaygısı Ölçeği Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*. Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Tokat.
- Sarıkaya, Y., & Baloğlu, M. (2016). The development and psychometric properties of the Turkish death anxiety scale (TDAS). *Death studies*, 40(7), 419-431. <https://doi.org/10.1080/07481187.2016.1158752>
- Swarbrooke, J., Beard, C., Leckie, S., & Pomfret, G. (2003). *Adventure tourism: The new frontier*. Routledge.
- Tepe, F. (2020). *Varoluşsal bir sorun olarak ölüm kaygısının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Biruni Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Touge, J., Paty, B., Meynard, D., Martin, J.M., Letellier, T., Rosnet, E. (2008). Group Problem Solving and Anxiety During a Simulated Mountaineering Ascent. *Environment and Behavior*. 40(1), 3-23. <https://doi.org/10.1177/0013916506296201>
- Trauer, B. (2006). Conceptualizing special interest tourism-frameworks for analysis. *Tourism Management*, 27(2), 183-200. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2004.10.004>
- Zuckerman, M. (1994). *Behavioral expressions and biosocial bases of sensation seeking*. New York: Cambridge University Press.
- Whitlock, W., Van Romer, K., & Becker, R. (1991). *Nature based tourism: An annotated bibliography*. Clemson, SC: Strom Thurmond Institute, Regional Development Group.
- Yalom, I.D. (1980). *Existential psychotherapy*. New York: Basic Books.

